

Mieczysława Adrianek (1930-2018)
In memoriam
Bibliotekarz i bibliolog – zawód i powołanie

*W bibliotekach czujemy się jak w obecności wielkiego kapitału,
z którego w ciszy czerpiemy niezliczone zyski.*

Johann Wolfgang Goethe

Prawdziwym zamiłowaniem do książek i pracy bibliotecznej naznaczone było życie zawodowe dr Mieczysławy Adrianek, starszego kustosa dyplomowanego, badacza historii książki i bibliotek, wybitnego pracownika Biblioteki Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1950-1995) o uznanym dorobku naukowymi dydaktycznym, bibliotekarza o dużej wiedzy i niekwestionowanym autorytecie w środowisku akademickim.

DROGA KARIERY ZAWODOWEJ

Mieczysława Adrianek, z domu Wełna, urodziła się w rodzinie Jana i Bronisławy 7 kwietnia 1930 r. w Borowie należącym do gminy Chodel, woj. lubelskie. W Chodlu ukończyła szkołę podstawową, a dalszą edukację kontynuowała w trybie eksternistycznym w Lublinie. Świadectwo dojrzałości otrzymała w 1950 r. w Liceum Ogólnokształcącym Sióstr Urszulanek. W tym samym roku

rozpoczęła studia I stopnia na Wydziale Prawa UMCS, które realizowała w latach 1950/51–1952/53. Równocześnie od października 1950 r. podjęła pracę w Bibliotece Głównej, ponieważ z powodów rodzinnych i przedwczesnej śmierci ojca w 1947 r. zmuszona była do samodzielnego zarabiania na życie. Z powodzeniem godziła studia i pracę, uzyskując dobre oceny z egzaminów i pracując na stały etat od 1 lipca 1951 r. Ówczesny dyrektor Biblioteki Władysław Skoczyła, tak argumentował wnioski o stałe jej zatrudnienie: „pracowniczką sumienną i pilną oraz posiada duże zamiłowanie do pracy bibliotekarskiej”. Studia prawnicze II-go stopnia kontynuowała w latach 1955/56–1957/58, egzamin magisterski złożyła z wynikiem bardzo dobrym i 17 lipca 1958 r. uzyskała dyplom magistra prawa. Pracę na temat *Praktyka i polityczna doktryna średniowiecznego Kościoła* napisała w Katedrze Teorii Państwa i Prawa, z którą była związana także przez kolejne trzy lata, w zastępstwie prowadziła zajęcia, a przez jeden semestr (luty-wrzesień 1961 r.) pracowała na stanowisku asystenta.

Praca naukowa była powołaniem Mieczysławy Adrianek. Zajmowała się nią z wielkim oddaniem, pracując jednocześnie w Bibliotece. Swoje zainteresowania badawcze rozwijała w zakresie bibliologii. Uczestniczyła w seminarium doktorskim prof. dr. hab. Karola Głombiowskiego, wybitnego bibliologa i bibliotekoznawcy, twórcy polskiej szkoły bibliologicznej. Dojeżdżała początkowo na Uniwersytet we Wrocławiu, a od 1971 r. na Uniwersytet Gdański. Przewód doktorski otworzyła 19 grudnia 1974 r., a trzy lata później obroniła pracę na temat: *Biblioteki publicznych szkół średnich Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego do roku 1831*. Rada Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Gdańskiego nadała Mieczysławie Adrianek stopień doktora nauk humanistycznych w dniu 22.12.1977 r.

Bibliotekarstwo uważała za zawód wymagający ciągłego dokształcania się i pogłębiania wiedzy. Już od 1951 r. wyjeżdżała na szkolenia i praktyki do najlepszych bibliotek uniwersyteckich w: Warszawie, Krakowie, Wrocławiu i Toruniu. Ukończyła kurs dokumentacji w CIINTE (Centralny Instytut Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej), zaliczając końcowe egzaminy na oceny celujące i bardzo dobre. W 1961 r. zdała egzamin na bibliotekarza dyplomowanego przed państwową komisją, awansując w Bibliotece na stanowisko w grupie pracowników naukowo-dydaktycznych, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Szkolnictwa Wyższego z 1961 r. W kolejnych latach otrzymała następujące awanse: adiunkt biblioteczny (1.01.1962–31.07.1967), kustosz dyplomowany (1.08.1967–31.12.1971) i starszy kustosz dyplomowany (od 1.01.1972 r. do przejścia na emeryturę).

DOROBEK NAUKOWY

Na jej dorobek naukowy składa się ponad 80 publikacji, w tym 60 artykułów naukowych oraz kilkanaście popularnonaukowych, bibliografii i sprawozdań. Publikowała w najlepszych czasopismach bibliologicznych, takich jak: „Roczniki Biblioteczne”, „Studia o Książce”, „Przegląd Biblioteczny”, „Księgarz, Folia Bibliologica” i „Biuletyn Biblioteki UMCS”. Zajmowała się historią bibliotek szkolnych w XIX w., rolą księgozbiorów szkolnych w systemie oświaty, książką szkolną w Królestwie Polskim w latach 1843–1863, ingerencją carskiej cenzury w księgozbiory szkolne oraz reformą biblioteczną Komisji Edukacji Narodowej. Prowadzone przez nią badania były interesujące także dla historyków oświaty, a ich wyniki drukowane

były w „Przeglądzie Historyczno-Oświatowym”. Prowadziła badania źródłowe nad historią bibliotek szkolnych w Opolu Lubelskim w latach 1810-1831, w Szczepieszynie w latach 1810-1852 oraz biblioteką szkolną księży pijarów w Chełmie. Jej intensywne prace nad historią księgozbiorów szkolnych zaowocowały w 1973 r. przygotowaniem w Bibliotece Głównej wystawy z okazji 200 rocznicy powstania Komisji Edukacji Narodowej. Wystawie towarzyszył wydany przez nią drukowany katalog zatytułowany „Komisja Edukacji Narodowej 1773- 1973”.

Kolejny obszar tematyczny badań M. Adrianek jest ściśle związany z dziejami lubelskiego drukarstwa, księgarstwa i bibliotekarstwa, a nade wszystko z przywracaniem pamięci o ludziach związanych i zaangażowanych w sprawy książki. Opublikowała artykuły m.in. o Instytucie Bibliopolicznym (1811-1813), jako pierwszej bibliotece publicznej Lublina, o dziejach handlu książką, księgarni Arctów, rodzinie lubelskich księgarzy Kiesewetterów, tradycjach bibliofilskich lubelskiej inteligencji w I połowie XIX w. oraz o początkach lubelskiej grafiki. Kilka lat poświęciła na gromadzenie źródeł dotyczących recepcji dorobku naukowego Joachima Lelewela w środowisku publicznych szkół średnich Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego I połowy XIX wieku. Z referatem na ten temat wystąpiła na międzynarodowej sesji „Joachim Lelewel – księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf”, zorganizowanej w marcu 1986 r. przez Uniwersytet Warszawski w 200 rocznicę jego urodzin. Tekst ukazał się w materiałach pokonferencyjnych w 1993 r. Kolejne dwa artykuły z tego obszaru badań dotyczą listów Jana Zakrzewskiego do Lelewela oraz zainteresowań naukowych Józefa Żuchowskiego, ucznia Lelewela i zasłużonego pedagoga w Królestwie Polskim.

Mieczysława Adrianek była członkiem wielu komitetów i kolegów redakcyjnych. Już w latach 50. XX w. została zaproszona do komitetu redakcyjnego monumentalnej publikacji *Słownik pracowników książki polskiej* PWN (T. 1, 1972, Suplement 1986). Koordynowała pracę zespołu lubelskiego i sama przygotowała ponad 20 biogramów. Od 1975 r. należała do komitetu redakcyjnego jednego z najważniejszych czasopism bibliologicznych pt. „Studia o książce” (1970-1993, Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu). Brała udział w pracach redakcji wydawnictw ciągłych i serii wydawanych przez Bibliotekę UMCS: „Biuletyn Biblioteki UMCS”, „Wykaz publikacji pracowników UMCS w roku ...”, „Bibliografie osobowe UMCS”, „Sprawozdanie z Działalności Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej za rok ...”, „Folia Bibliologica”. Opracowała kilkanaście haseł i biogramów do słowników i encyklopedii takich jak: *Encyklopedia wiedzy o książce*, Wrocław 1971, *Polski Słownik biograficzny*, T. 28/4 i *Słownik biograficzny miasta Lublina*, T. 2, 1996; T. 3, 2009.

W 1974 r. została powołana na opiekuna i organizatora zaocznych studiów bibliotekoznawczych, uruchomionych na Wydziale Humanistycznym UMCS w roku akademickim 1974/75. Prowadziła wykłady i ćwiczenia dla studentów tego kierunku w latach 1974-1981.

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA I DYDAKTYCZNA

Od początku pracy wykazywała zdolności organizatorskie, czego wyrazem było powierzenie jej od 1 lipca 1959 r. kierowania Oddziałem Bibliotek Zakładowych oraz koordynacji rozwoju sieci bibliotek specjalistycznych. Zajmowała się

importem wydawnictw zagranicznych dla Uniwersytetu, pracowała nad centralnym katalogiem czasopism UMCS oraz prowadziła sekretariat Senackiej Komisji Bibliotecznej. W maju 1969 r. objęła funkcję kierownika nowo utworzonego Oddziału Prac Naukowych, Organizacyjno-Naukowych i Dydaktycznych (nazywanego w skrócie OPN). Stworzyła koncepcję pracy tego Oddziału, od podstaw zorganizowała jego działalność i prowadziła go przez ponad dwie dekady. Czyniła to na tak wysokim poziomie merytorycznym, że jej osiągnięcia zostały zauważone i docenione we wszystkich uniwersyteckich ośrodkach bibliotekoznawczych w kraju. Co roku odbywało w nim wakacyjne praktyki kilkudziesięciu studentów bibliotekoznawstwa z wielu uniwersytetów: wrocławskiego, warszawskiego, jagiellońskiego, łódzkiego, poznańskiego oraz wyższych szkół pedagogicznych w Krakowie, w Kielcach i w Olsztynie. Dyrektorzy instytutów i zakładów wymienionych uczelni doceniali dobrą organizację przygotowanych przez dr Adrianek praktyk, czemu dawali wyraz w licznych listach pochwalnych, adresowanych do władz Biblioteki Głównej. Podkreślali, że program praktyki został nie tylko wyczerpany, lecz także wzbogacony o cenną wiedzę z dziedziny bibliotekoznawstwa.

Zajmowała się dydaktyką biblioteczną w różnych jej aspektach. Kierowała przez wiele lat obowiązkowymi zajęciami przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku studiów. Organizowała kursy szkoleniowe dla pracowników i przewodniczyła pracom Komisji Szkoleniowej. Każdego roku przygotowywała plan prelekcji i wykładów dla bibliotekarzy w ramach praktykowanych do dziś „szkoleniowych poniedziałków”, zapraszając wielu znanych naukowców i specjalistów. Sama wygłosiła wiele referatów w różnych instytucjach na Lubelszczyźnie, popularyzując tematykę książki i biblioteki. Działała w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich (była członkiem Zarządu Głównego SBP w latach 1953-1958), w Stowarzyszeniu Księgarzy Polskich i w Towarzystwie Miłośników Książki i Ekslibrisu.

Jej zasługą było utworzenie Czytelni Bibliologicznej, która od 1981 r. mieściła się w ciekawie zaaranżowanym pomieszczeniu (z antresolą na zapleczu Czytelni Matematyczno-Przyrodniczej). Czytelnia ta w wolnym dostępie prezentowała częściowo starannie dobrany księgozbiór specjalistyczny (ponad 7 tys. wol.), stanowiący warsztat nauki dla studentów kierunku bibliotekoznawstwa i informacji naukowej oraz bibliotekarzy podnoszących swoje kwalifikacje. Zaletą Czytelni było to, że dawała możliwość korzystania nie tylko ze zbiorów, lecz także z informacji, porad i pomocy w poszukiwaniu bibliografii do przygotowywanych prac badawczych. Nieocenioną bazę informacyjną stanowiły skrzętnie prowadzone kartoteki, wykazujące źródła i szczegółową literaturę dotyczącą historii książki w Lublinie, z uwzględnieniem takich zagadnień, jak: lubelskie księgarstwo, drukarstwo, biblioteki oraz dzieje prasy i czasopiśmiennictwa.

Za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne otrzymała następujące odznaczenia państwowe: Srebrny Krzyż Zasługi (1963), Odznaka Tysiąclecia (1967), Złoty Krzyż Zasługi (1973), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1980) i Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1983) oraz liczne wyróżnienia, listy pochwalne i nagrody Rektorów UMCS.

CZŁOWIEK I CZAS

Mieczysława Adrianek należała do powojennego pokolenia, które w edukacji i nauce widziało wielką wartość godną poświęcenia, nadającą ludzkemu życiu piękno i sens. Wyróżniała się wśród nas szczególnym zamiłowaniem do książek i bibliotek, jako tych niezwykłych instytucji, które chronią materialne dziedzictwo kultury i zachowują pamięć o minionym czasie. Wiedza stanowiła dla niej wyjątkowy kapitał, ten sam, który miał najpewniej na myśli Goethe, pisząc słowa z przywołanego tu motto. Pragnęła z tego kapitału skorzystać jak najwięcej. Nie szczędziła sił, by z oddaniem prowadzić badania, godzić je z etatową pracą biblioteczną i obowiązkami rodzinnymi. Nie liczyła czasu spędzonego w Bibliotece, potrafiła często pracować w niej całymi dniami. Prawie codziennie wracała do niej ponownie po godzinie 15.00, zdarzało się to nawet przed Wigilią, gdy czas pracy był zwyczajowo krótszy i wszyscy pracownicy pośpiesznie wychodzili już do domu. Ona odwrotnie – właśnie wchodziła do Biblioteki, po krótkiej przerwie na stołówkowy obiad, bo akurat przed chwilą przyszła do wypożyczalni międzybibliotecznej paczka z zamówionymi w Bibliotece Narodowej mikrofilmami i chciała je jak najszybciej przejrzeć na czytniku. Pasja i zamiłowanie do badań źródłowych były w niej ogromne. Nas młodszych motywowała w swoim stylu, zadając nam stale jedno i to samo pytanie o to, „co teraz piszemy”. Przy okazji dodawała – „warto pisać, tylko to pozostaje”. I przynajmniej wobec siebie nie myliła się. Pozostawiła po sobie wiele. Jej artykuły są do dziś cytowane, jej nazwisko i tytuły publikacji wykazywane są w Google kilkanaście razy; jej autorstwa biogram Józefa Skłodowskiego (1804-1882), pedagoga, dyrektora gimnazjum w Lublinie, dziadka Patronki UMCS, można przeczytać w Internetowym Polskim Słowniku Biograficznym (iPSB) na stronie <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/jozef-sklodowski-1>.

Czuła się mocno związana z miejscem swojej pracy – Biblioteką Główną. Będąc już na emeryturze, przekazała księgozbiór swojej siostry, Matyldy Welny-Klonowieckiej, znanej lubelskiej poetki, pisarki i publicystki, zmarłej w 2000 r. Wcześniej zapoznała nas z jego zawartością. Wspólnie przeglądaliśmy tę cenną kolekcję, zawierającą dzieła z zakresu literatury pięknej, literaturoznawstwa i historii sztuki. Wtedy mogliśmy też raz jeszcze zobaczyć i odczuć, czym dla Pani Mieczysławy są książki. Uważnie i niemal nabożnie brała każdą z nich do ręki, otwierała, czytała tytuły i nazwiska autorów, i choć znała je dobrze, widać było, że wzbudzały w niej ciekawość i chęć ponownego przeczytania.

Mieczysława Adrianek zmarła w dniu 6 kwietnia 2018 r. Nabożeństwo żałobne i ceremonia pogrzebowa odbyły się 9 kwietnia na Cmentarzu przy ul. Lipowej w Lublinie, gdzie żegnali ją syn Paweł, córka Katarzyna, rodzina, znajomi oraz pracownicy Biblioteki UMCS. Wzruszające i pełne uznania słowa pożegnania wygłosił emerytowany kustosz Henryk Grocholski.

Krystyna Hudzik
Biblioteka Główna UMCS

Autorka dziękuje Archiwum UMCS za udostępnienie materiałów.